

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY
V BRNĚ

**PŘEHLED VÝZKUMŮ
40 (1997-1998)**

ISSN 1211-7250
ISBN 80-86023-18-4

001 3811

BRNO 1999

PD 4423

S 9990385

395

250, ✓

PŘEHLED VÝZKUMŮ 40 (1997-1998)

Vydává: Archeologický ústav AV ČR Brno
Královopolská 147, 612 00 Brno
E-mail: ps@isibrno.cz

Odpovědný redaktor: PhDr. Jaroslav Tejral, DrSc

Redakce a příprava pro tisk: Mgr. Balázs Komoróczy, Ing. Petr Škrdla,
Richard Zatloukal

Na titulním listě: Mikulčice - sídliště na "Klášteřisku"

Tisk: BEKROS

Náklad: 350 ks

Publikace neprošla redakční ani jazykovou úpravou

© 1999 by the Authors

All rights reserved

AÚ AV ČR Brno, Královopolská 147, 612 00

V celku přinesl záchranný archeologický výzkum na trase výkopu pro elektrokabel v prostoru Masarykova náměstí a ulic Růžové a Pod hradbami doposud nejzávažnější informace k počátkům města ve 13. století a prokázal znovu přínos obdobných akcí. Prakticky na celé sledované ploše Masarykova náměstí jako základní půdorysné jednotky osady doložil existenci původních kulturních souvrství, vděčících za svůj vznik intenzivním sídelním a výrobním aktivitám prvních dvou třetin 13. věku, před konečnou stabilizací osídlení. Získaný keramický soubor z tohoto období je navíc jak svou početností, tak kvalitou dosud nejhodnotnější nálezovou kolekcí 13. století z Velké Bíteše vůbec. Lze do něj zařadit plných 107 kusů z celkem 129 na výzkumu evidovaných keramických zlomků (z toho 10 okrajových a 39 z výdutí s dekorem), vedle obvyklých tuhových hrnků, hrců, zásobnic a kónických poklic zdobených radélkem nebo rytými vlnicemi a horizontálními liniemi je možné zaznamenat také průnik prvého slídkou ostřené zboží širšího typového složení (mj. džbán a naběračka). Zkoumaná trasa rovněž s výjimkou nehluboké jámy před domem č. p. 1 nikde na náměstí neporušila jakoukoliv prokazatelnou starší zástavbu, půdorysná osnova tržiště a na něj vázané zástavby tak patrně nedoznala od 13. století podstatnějších změn. Zde zachycená souvrství vznikla naopak jako produkt běžného sídelního provozu, kdy se na volné ploše náměstí, sloužícího jako komunikační, produkční a trhový prostor, ukládal organický materiál a odpad z přilehlých areí. Poměrně častě se vyskytující kovářské a snad i hutní strusky (sebráno celkem 7 větších kusů) pak dokládají místní zpracování železa a patrně i železných rud, úlomky mazanícových krust a ojedinělé železné hřeby konečně naznačují převažující typ prvotní zástavby velkobítešské osady, snad jedné ze skupiny prvotních městských lokací markraběte Vladislava Jindřicha z doby před rokem 1222 (srov. Doležel 1995, 211-213; 1997).

Jiří Doležel, AÚ AV ČR Brno

Literatura:

Doležel, J. 1995: Ke vzniku a vývoji několika měst střední a severozápadní Moravy (Blansko, Ivančice, Tišnov, Velká Bíteš, Vyškov), *Archaeologia historica* 20, 201-217.

Doležel, J. 1997: Několik poznámek k dějinám Velké Bíteše ve 13. a 14. století. Městská vrchnost a městský statut, duchovní správa. In: Nekuda, R. – Michna, P. – Unger, J. (ed.), *Z pravěku do středověku. Sborník k 70. narozeninám Vladimíra Nekudy*, 156-164. Brno.

Doležel, J. – Smutná, S. 1997: Velká Bíteš (okr. Žďár nad Sázavou), *Přehled výzkumů 1993 – 1994*, 260-263.

Doležel, J. – Smutná, S. 1999: Velká Bíteš (okr. Žďár nad Sázavou), *Přehled výzkumů 1995 – 1996*, v tisku.

Resumé:

Velká Bíteš (Bez. Žďár nad Sázavou). Mittelalterlicher Stadtkern – Masaryk - Platz, Gassen Růžová und Pod hradbami. Mittelalter, Neuzeit. Rettungsgrabung.

VELKÁ BÍTEŠ (okr. Žďár nad Sázavou)

Středověké jádro města – ulice Pod hradbami. Středověk, novověk. Záchranná dokumentační akce.

Z mělkého výkopu inženýrských sítí, vyhloubeného na nádvorních parcelách domů č. p. 5 a 6 na Masarykově náměstí, byl z porušených souvrství získán 29. dubna 1997 menší vzorek středověké keramiky (místo nálezu na jihozápadně orientovaném svahu 468 - 469 m n. m. je na Státní mapě 1 : 5 000 – odvozené, listu Tišnov 9-3 z roku 1984 určeno body, od Z a J okrajové sekční čáry vzdálenými 79 : 105 a 84 : 102 mm). Jde o 6 keramických zlomků (z toho 2 okrajové a jeden ze zdobené výdutí), až na jednu výjimku z tuhových hrnců a zásobnic 13. století. Zjištění tak znovu dokládá přítomnost nálezového horizontu z dob počátků osady

ve 13. století, opakovaně zjišťovaného v jižní části středověkého jádra města (srov. Doležel 1997, 156-157; Doležel – Smutná 1997, 260; 1999).

Jiří Doležel, AÚ AV ČR Brno - Silva Smutná, Městské muzeum Velká Bíteš

Literatura:

Doležel, J. 1997: Několik poznámek k dějinám Velké Bíteše ve 13. a 14. století. Městská vrchnost a městský statut, duchovní správa. In: Nekuda, R. – Michna, P. – Unger, J. (edt.), *Z pravěku do středověku*. Sborník k 70. narozeninám Vladimíra Nekudy, 156-164. Brno.

Doležel, J. – Smutná, S. 1997: Velká Bíteš (okr. Žďár nad Sázavou), *Přehled výzkumů 1993 – 1994*, 260-263.

Doležel, J. – Smutná, S. 1999: Velká Bíteš (okr. Žďár nad Sázavou), *Přehled výzkumů 1995 – 1996*, v tisku.

Resumé:

Velká Bíteš (Bez. Žďár nad Sázavou). Mittelalterlicher Stadtkern – Gasse Pod hradbami. Mittelalter, Neuzeit. Rettungs- Dokumentierungsaktion.

VRBÁTKY (okr. Prostějov)

Intravilán obce, ulička u pošty. Raný středověk - mladší doba hradištní, komplex lidu lužických popelnicových polí. Sídliště. Záchranný výzkum.

V září 1998 provedlo Muzeum Prostějovska v Prostějově záchranný archeologický výzkum na stavbě plynovodní přípojky k několika rodinným domkům v severní části intravilánu obce. Na mapě 24 - 24 - 04 je sledovaný prostor vymezen bodem 35 mm od Z s.č. a 75 mm od J s.č. Lokalita leží na sprašové návěži v nivě říčky Blaty, jejíž tok je od místa nálezů vzdálen cca 800 m. Nadmořská výška se zde pohybuje v úrovni 212 m n. m.

Rýha zde porušila celkem tři sídlištní objekty. Byly prozkoumány pouze jejich části, neboť rýha je protнула zhruba v polovině. Nalezený keramický materiál dva z nich datuje do druhé poloviny 11. století, nanejvýš do počátku 12. století, a jeden pouze rámcově do období lidu lužických popelnicových polí. Materiál spolu s nálezovou zprávou je uložen v Muzeu Prostějovska pod inv. č. 100538-100567.

Pavlna Procházková, Muzeum Prostějovska v Prostějově

Resumé:

Vrbátky (Bez. Prostějov). Intravilan der Gemeinde. Lausitzer Urnenfelderkultur, Frühmittelalter-Jüngere Burgwallzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

ŽDĀR NAD SÁZAVOU (okr. Žďár nad Sázavou)

Trať Na starém městě, parcely č. 579, 573/2, 2411. ZM ČSFR 1 : 10 000, rok vydání 1992 23-22-25, souřadnice: 380; 372; 360; 368 mm od J a 10; 5; 22; 27 mm Z s.č. Sídliště, výrobní objekty. Vrcholný středověk. Záchranný výzkum.

Poloha Na starém městě (resp. Staré město) byla již v roce 1929 sondována L. Kostkou (Richter 1974, 233) a proběhl zde důležitý plošný výzkum v letech 1970-72 pod vedením M. Richtera (1974). Během něj se podařilo objevit část osady s tržními právy zmíněnou v Letopisu žďárském větším (FRB II, 534), která byla založena před rokem 1257 a zanikla mezi roky 1268-1276.

Velkoryse naplánovaná výstavba satelitní čtvrti rodinných domků právě do tohoto prostoru vyvolala záchranný výzkum realizovaný v období 9. 9. 1996-29. 9. 1997. Prozkoumaná část o rozměrech cca 220 x 90 m se nachází vlevo (jihozápadně) od polní